

СТАРИКОВ Г.М.

**Правдиве українське серце. Олександр Рибалко /
Упорядники Ігор Гирич та Катерина Рибалко. -
Київ: Видавничий дім "Простір", 2010. - 832 с.**

Минуло близько двох років, як пішов з життя редактор, мовознавець, архівіст, джерелознавець, історик культури... (навіть важко окреслити, ким була і ще могла стати ця непересічна людина) - Олександр Рибалко (1950-2009). У 1973 р. він завершив навчання на філософському факультеті Київського державного університету ім. Тараса Шевченка. Трудовий шлях почав редактором у видавництві "Вища школа", де брав участь у виданні підручників та літератури для вищих навчальних закладів з історії, філософії, права тощо. Протягом 1979-1980 рр. працював у складі комісії, що готувала тритомник "УССР в годы Великой Отечественной войны (1941-1945)". З 1980 до 1991 р. у Центральному державному архіві Жовтневої революції, вищих органів влади і управління УРСР (тепер - Центральний державний архів вищих органів влади і управління України) обіймав посаду старшого наукового співробітника, а з 1983 р. - завідувача відділу публікації та використання документів. З 1991 р. став заступником головного редактора журналу "Пам'ятки України", у 1994 р. - першим заступником, а від 2002 р. - головним редактором. За особистий внесок у розвиток української культури Олександр Рибалко відзначений подяками Міністерства культури і мистецтв України (1999 р.), голови Київської міської державної адміністрації (2001 р.). У 2008 р. Указом Президента України йому присвоєно почесне звання заслуженого працівника культури і того ж року патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет нагородив редакційний колектив "Пам'яток України" Орденом Рівноапостольного князя Володимира Великого III ступеня.

Не так давно побачив світ збірник на вшанування пам'яті видатного українця. Видання сміливо можна назвати унікальним, адже дуже рідко подібні наміри так швидко втілюються у життя. Крім цього, виконаний на чудовому поліграфічному рівні збірник цілком завдячує своєю появою зусиллям та коштам родини Олександра Рибалка та його колег. Можна спрогнозувати, що, не дивлячись на наклад у 700 примірників, зазначене видання незабаром стане бібліографічною рідкістю і навряд чи (хотілося б помилитись) буде колись перевидане.

Редакторська діяльність, яка зумовлює перебування "в тіні", та надзвичайна різноманітність проблем, якими цікавився Олександр Рибалко, поставили перед упорядниками дуже непросте завдання: виробити таку структуру видання і так впорядкувати матеріал, щоб максимально розкрити перед читачем постать видатного сучасника. Ігор Гирич та Катерина Рибалко цілком із цим впоралися. Збірник поділено на три основні та прикінцевий ілюстративний розділи. Олександр Рибалко був автором близько 150 публікацій. Основні з них зосереджено у першому розділі видання і згруповано у підрозділах "Літературне та історичне джерелознавство", "Мовознавство", "Пам'яткоохоронна справа", "Проблеми соборності", "Культурна політика". До цього ж розділу додано бібліографічний покажчик публікацій та редагованих ним видань. У другому розділі на вшанування пам'яті Олександра Рибалка подано праці Сергія Білоконя, Віктора Акуленка, Віктора Дудка, Ігоря Гирича, Євгена Сверстюка та ін. Третій розділ містить спогади про небіжчика, якими поділяться із читачем Катерина та Мирослава-Марія Рибалки, Михайлина Коцюбинська, Євген

Сверстюк, Сергій Білокінь, Володимир Александрович, Дмитро Степовик, Тетяна Люта, Інна Старовойтенко, Галина Бурлака та ін. (загалом 32 особи).

Про останні хотілося б сказати окремо. Ці спогади читаються із надзвичайною цікавістю, розкривають читачеві прихований від нього процес копіткої роботи автора і редактора над тим чи іншим дослідженням. У випадку Олександра Рибалка його робота була значно більша за редагування: фактично він був співавтором (ніколи на цьому не наполягаючи) значної кількості праць. Переважна більшість спогадів присвячена роботі Олександра Рибалка у редакції *“Пам’яток України”*, які завдяки йому стали справжньою перлиною української гуманітаристики кінця ХХ - початку ХХІ ст. Редаговане ним протягом двох десятиліть видання - це ціла енциклопедія культури України і заслуговує на популяризацію, можливо, навіть на рівні з *“Історією України-Руси”* Михайла Грушевського. Важливість переведення *“Пам’яток України”* (за 1989-2008 рр.) в електронний варіант важко переоцінити. Втілення у життя подібного проекту зробило б кварталник загальнодоступним як для дослідників, так і для громадськості, до того ж не тільки на теренах України.

У збірнику згадується, що Олександр Рибалко інтенсивно листувався з авторами, чий праці редагував, науковцями та громадськими діячами з інших країн, офіційними установами тощо. Певно, цей епістолярій також заслуговує бути виданим і стане джерелом надзвичайної ваги для історії незалежної України, її наукового та культурного життя.

Загалом видання справляє надзвичайно сильне враження: здається, що ледь не був особисто знайомий з Олександром Рибалком, людиною, яка, маючи справу здебільшого з минулим, насправді працювала на майбутнє нашої країни. Збірник, безумовно, буде цікавим для широкого читачького загалу, для усіх, чий інтереси стосуються української гуманітаристики.

* * *

Вийшов друком альбом автографів, який зберігається у Чернігівському історичному музеї імені В.В.Тарновського (Качанівка. Альбом автографів / Автор-упорядник С.Половнікова. Художньо-документальне видання. - К.: Темпора, 2010. - 328 с., іл.).

Родині Тарновських належав маєток Качанівка, який став і культурним осередком у ХІХ ст. Сюди, за образним висловом М.Костомарова зліталось українське вчене, художнє та письменне птаство. У Качанівці відпочивали і творили Т.Шевченко, М.Глінка, М.Вовчок. І.Репін, М.Врубель, С.Гулак-Артемівський та інші. Разом з тим, в гостях у Тарновських бували й маловідомі громадські, військові та культурні діячі. В альбомі Тарновських від 30-х до 90-х років ХІХ ст. було зібрано 608 автографів. Зручна й продумана структура видання дозволяє читачеві орієнтуватися в ньому. Після вступної статті подано факсиміле автографів; після них - біографічні відомості їх власників, іменний географічний покажчики, бібліографія.

Значної інформаційної та естетичної ваги надають виданню фотографії Качанівки та її гостей - авторів автографів, а також архітектурних будівель Чернігівщини (панських палаців тощо). Очевидно, більшість з них стала доступною широкому загалу вперше. Безперечною прикрасою видання є ілюстрації картин та малюнків митців, які відвідали Качанівку. Разом з тим, звернув увагу на невідповідність прийнятого датування творів з Сумського художнього музею ім. Н.Онацького. Наприклад, *“Запорозький полковник”* (Портрет В.В.Тарновського) (1880) пензля І.Репіна подано в альбомі під назвою